

Harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen hakeminen

Kunnanhallitus 09.10.2023 § 247
767/02.05.01.00/2023

Valmistelija: talous- ja henkilöstöjohtaja Eero Raittila, puh. 040 663 7306

Valtiovarainministeriön on julistanut kuntien harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen haettavaksi 17.10.2023 mennessä.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 27 §:n mukaan kunnan valtionosuutta voidaan korottaa hakemuksesta harkinnanvaraisesti valtion talousarvion rajoissa, jos kunta ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten kunnallistaloudellisten vaikeuksien vuoksi on lisätyn taloudellisen tuen tarpeessa. Taloudellisen tuen tarpeeseen vaikuttavina seikkoina otetaan huomioon myös paikalliset erityisolosuhteet. Valtionosuuden korotuksen myöntämisen ehtona on, että kunta on hyväksynyt taloutensa tasapainottamiseksi toteutettavia toimenpiteitä. Toimenpiteet euromäärisine vaikutuksineen on esitettävä valtionosuuden korotusta koskevassa hakemuksessa.

Vuonna 2023 harkinnanvaraiseen valtionosuuden korotukseen on varattu yhteensä 10 miljoonaa euroa. 27.9.2023 kaikkiin kuntiin on lähetetty asiaa koskeva lähetekirje ja hakemus.

Laukaan toimintakate on ollut lähihistoriassa erittäin kilpailukykyinen ottaen huomioon kunnan väestörakenteen ja väestöllisen huoltosuhteen. Tilinpäätöksen 2022 toimintakate 6629 e/as on saman kokoluokan kuntien (10.000-20.000 as.) keskitasolla ja vain 420 e/as koko maan keskiarvoa korkeampi. Nettokäyttökustannukset olivat 75 e/as saman kokoluokan kuntia matalammat ja vain 313 e/as Manner-Suomen keskiarvoa korkeammat. Alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä on 6,4 prosenttiyksikköä suurempi ja yli 64 vuotiaiden osuus 2,0 prosenttiyksikköä pienempi kuin koko maassa. Väestöllinen huoltosuhde on noin 13,4 yksikköä Manner-Suomen keskiarvoa korkeampi.

Vastavuoroisesti Laukaan verorahoitus jää matalaksi. Kunnan verorahoitus oli vuonna 2022 lähes 300 e/asukas matalampi kuin saman kokoluokan kunnilla ja noin 50 e/as matalampi kuin koko maan keskiarvo, vaikka siihen sisältyi 1,0 miljoona euroa harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta.

Nettokäyttökustannukset ovat olleet tarkastelujaksolla 2011-2022 joka vuosi saman kokoluokan kuntia matalammat ja toimintakate kääntyi vuonna 2022 ensimmäistä kertaa hieman (17 e/as) saman kokoisia kuntia suuremmaksi. Verorahoitus on ollut systemaattisesti riittämätön kattamaan edullisenkin toiminnan kuluja. Alijäämän välttämiseksi on jouduttu sopeuttamaan toimintaa rajusti, myyty omaisuutta ja korotettu veroprosentteja. Lisäksi vesihuollon yhtiöittäminen on tuonut emokunnalle kertaluontoisen positiivisen tuloksen, mutta kuntakonsernissa on ollut jatkuvasti kertynyttä alijäämää.

Kunta on investoinut palvelukiinteistöihin mittavasti viimeisen kymmenen vuoden aikana, mikä on kasvattanut lainakantaa ja poistoja. Investoinnit ovat liittyneet kasvaneeseen palvelutarpeeseen sivistys- ja perusturvapalveluissa sekä sisäilmaongelmaisten kiinteistöjen korvaamiseen tai korjaamiseen. Tilinpäätöksessä 2022 kunnan lainkanta on lähes 2500 e/as Manner-Suomen

keskiarvoa korkeampi, mutta poistot ovat edelleen n 75 e/as kuntien keskiarvoa matalammat.

Yhteenvetona Laukaan kunnan kustannuksissa ei ole yleisestä linjasta negatiivisia poikkeuksia, mikä kertoo siitä, että kunnan toiminta on kautta linjan järjestetty taloudellisesti ja tehokkaasti. Sopeutuksia on tehty talousarvioon vuosittain ilman erillistä tasapainottamisohjelmaa. Tulorahoitus ei silti riitä ylläpitämään kohtuullisiakaan toimintakuluja ja Laukaan kunnan talous on rakenteellisesti vuosittain alijäämäinen. Positiivisia tulokset ovat olleet Laukaan kunnalle lähihistoriassa poikkeuksia, jotka ovat johtuneet joko poikkeuksellisista valtion tukitoimista tai esimerkiksi toimintojen yhtiöittämisestä tai muista kirjanpidollisista kertaeristä.

Laukaan kunnan poikkeuksellisia ja tilapäisiä kunnallistaloudellisia vaikeuksia vuonna 2023 kuvastaa valtuuston 5.6.2023 § 20 mukainen talousarviomuutosten käsittely. Talousarviomuutoksissa esitettiin yhteensä 2,4 miljoonan euron nettomääräistä lisämäärärahaa eri toimintoihin. Valtuusto hyväksyi nettomääräisesti 1,4 miljoonan euron lisämäärärahan ja edellytti 1,0 miljoonan euron sopeutustoimia loppuvuoden aikana, jotta kunnan alijäämäkertymä ei kasvaisi vuonna 2023 vaan tilinpäätöksen tulos olisi nolla.

Sairauspoissaolojen määrä ei ole korona-ajan jälkeen taittunut vaan päinvastoin jatkanut kasvuaan. Sairauspoissaolojen aiheuttamat sijaiskustannukset tulevat ylittämään talousarvion noin 400.000 eurolla. Työkyvyn tukeen ei ole tehty heikennyksiä eikä muilla työnantajan toimenpiteillä vaikutettu haitallisesti työntekijöiden hyvinvointiin. Osa poissaoloista liittyy sisäilmaongelmiin, joiden ratkaiseminen ei ole ollut taloudellisesti mahdollista nopeasti.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaki muuttui vuonna 2023. Asiakasmaksujen tuloarvoja alennettiin, mistä johtuen asiakkaiden maksut alenivat. Muutos heikentää kunnan toimintakatetta noin 400.000 euroa vuonna 2023. Asiakasmaksulain muutos kompensoidaan kunnille yhteisöveron jako-osuutta korottamalla. Laukaan osalta kompensatio on vuonna 2023 noin 125.000 euroa. Nettomääräisesti lakimuutos heikentää Laukaan kunnan taloutta vuonna 2023 noin 275.000 euroa.

Heikosta taloussuhdanteesta johtuen kunnan tonttimyynti on hiljentynyt. Kunnan jo tehtyjä yhdyskuntateknisiä investointeja vastaavia tuloja ei saada tonttimyyntistä. Maanmyyntitulot laskivat jo vuonna 2022 edellisten vuosien trendistä ja vuodelle 2023 ennakoitiin jo talousarviossa 100.000 euroa vuotta 2022 alhaisempia tuloja, mutta talousarviomuutoksena tuloarviota jouduttiin pienentämään vielä 300.000 euroa lisää.

Kunta on velkaantunut viimeisen kymmenen vuoden aikana, kun palveluverkkoon on tehty välttämättömiä investointeja kattamaan palvelutarpeen kasvua. Yli 100 miljoonan euron lainasalkun korkokustannukset ovat kasvaneet nopeasti korkojen noustua äkillisesti vuosien 2022-2023 aikana. Korkokustannusten arvioidaan ylittävän talousarvio noin 300.000 euroalla.

Esittelijä

Kunnanjohtaja Linda Leinonen

Päätösehdotus

Kunnanhallitus päättää, että Laukaan kunta hakee harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta poikkeuksellisiin ja tilapäisiin talousvaikeuksiin perustuen. Valtionosuuden korotusta haetaan 900.000 euroa esittelytekstissä mainituin perustein. Summa vastaa 70 % esitetyistä kustannuksista.

Kunnanhallitus valtuuttaa talous- ja henkilöstöjohtajan hakemaan harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta.

Päätös

Kunnanjohtajan esitys hyväksyttiin.